

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

Υπόθεση Αρ. 593/2017

21 Φεβρουαρίου, 2020

[Μ. ΚΑΛΛΙΓΕΡΟΥ, ΠΔΔ.]

Αναφορικά με τα άρθρα 1Α, 23, 24, 26, 28 και 146 του Συντάγματος

Μεταξύ:

XXXXXX ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Αιτητή,

-ΚΑΙ-

ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΜΕΣΩ

1. ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
2. ΓΕΝΙΚΗΣ ΛΟΓΙΣΤΡΙΑΣ

Καθ' ων η αίτηση.

.....

, για τον αιτητή

, Δικηγόρος της Δημοκρατίας, για τους καθ' ων η αίτηση

Α Π Ο Φ Α Σ Η

Μ. Καλλιγέρου, ΠΔΔ: Ο αιτητής αιτείται δικαστικής απόφασης, ότι η απόφαση των καθ' ων η αίτηση, με την οποία απεκόπη από τη μηνιαία του σύνταξη για το μήνα Φεβρουάριο 2017 και προηγούμενη από τότε που τέθηκαν σε εφαρμογή οι σχετικού Νόμοι, το ποσό των €420,26 με βάση τις πρόνοιες των περί της Μείωσης των Απολαβών και των Συντάξεων των Αξιωματούχων, Εργοδοτουμένων και Συνταξιούχων της Κρατικής Υπηρεσίας και του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα Νόμων του 2012 και 2013 και η οποία κοινοποιήθηκε στον αιτητή μέσω του ενημερωτικού δελτίου της σύνταξης του για το μήνα Φεβρουάριο του 2017, είναι παράνομη και/ή άκυρη και/ή στερείται οποιουδήποτε εννόμου αποτελέσματος, ως στηριζόμενη σε Νόμους οι οποίοι μεταξύ άλλων προσκρούουν στο Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, στην αρχή της αναλογικότητας και στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Οι καθ' ων η αίτηση αναφέρθηκαν, στην Ένσταση της Δημοκρατίας, στις δημόσιες οικονομικές συνθήκες των προηγούμενων ετών, αλλά και των επίμαχων ετών 2012-2013, οι οποίες επέβαλαν στο κράτος την λήψη νομοθετικών και άλλων μέτρων, ως ακολούθως:

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με αφορμή τα όσα διελάμβανε το πρόγραμμα σταθερότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας για την περίοδο 2009-2013, σύστησε στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως εκδώσει γνώμη σχετικά με το εν λόγω πρόγραμμα. Το Συμβούλιο συνέστησε, μεταξύ άλλων, όπως ληφθούν μέτρα για μείωση του δημοσιονομικού ελλείματος για το 2010 σε λιγότερο από 6% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος («ΑΕΠ») προκειμένου να βελτιωθεί η μακροπρόθεσμη διατήρηση των δημοσίων οικονομικών. Τον Ιούλιο του 2010, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαπίστωσε την ύπαρξη υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείματος και ξεκίνησε για την Κύπρο η επιτήρηση της οικονομίας της από τα επίσημα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφού το δημοσιονομικό έλλειμμα είχε ξεπεράσει το

ανώτατο όριο 3% του ΑΕΠ που προνοεί η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης, το Συμβούλιο Υπουργών Οικονομικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ECOFIN) συνέστησε στην Κυπριακή Δημοκρατία όπως προβεί στη λήψη μέτρων για τερματισμό του υπερβολικού ελλείμματος. Το Υπουργείο Οικονομικών στην Ετήσια Έκθεση του για το 2010 ανέφερε ότι οι δαπάνες για συντάξεις και φιλοδωρήματα στο δημόσιο τομέα παρουσίασαν αύξηση κατά 15,3%, περίπου. Σύμφωνα δε με τις προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών, οι εν λόγω δαπάνες θα παρουσίαζαν αύξηση και το 2011.

Η Κυπριακή Δημοκρατία, στα πλαίσια του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης "*Cyprus National Reform Program 2011*", για σκοπούς συμμόρφωσης με το "Euro Plus Pact", δεσμεύτηκε, μεταξύ άλλων, όπως προβεί σε αναδιάρθρωση του επαγγελματικού συστήματος συνταξιοδότησης των υπαλλήλων του δημόσιου τομέα, προωθώντας διάφορες αλλαγές, όπως την καταβολή εισφορών από μέρους των υπαλλήλων, αλλαγή του τρόπου υπολογισμού των συνταξιοδοτικών ωφελημάτων και του τρόπου αναπροσαρμογής τους. Πέραν τούτου, η Δημοκρατία ενημέρωσε την Επιτροπή για τη συμφωνία που επιτεύχθηκε με τους κοινωνικούς ετέρους για ανάθεση σε αναλογιστικό οίκο της διεξαγωγής μελέτης για τις επιδράσεις του εν λόγω συστήματος συνταξιοδότησης στα δημόσια οικονομικά. Δέσμευση για αναδιάρθρωση του συστήματος συνταξιοδότησης των υπαλλήλων του δημόσιου τομέα περιλήφθηκε και στο Πρόγραμμα Σταθερότητας για την περίοδο 2010 - 2014.

Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μετά από σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, συνέστησε στη γνώμη του για το Πρόγραμμα Σταθερότητας για την περίοδο 2010- 2012, όπως ληφθούν μέτρα για διασφάλιση των δημόσιων οικονομικών σε μακροχρόνιο ορίζοντα, μεταξύ των οποίων και μέτρα για συγκράτηση των δαπανών για τις συντάξεις. Επιπρόσθετα, το ECOFIN, συνέστησε και πάλι στην Κυπριακή Δημοκρατία όπως προβεί στη λήψη δραστικότερων μέτρων, έτσι ώστε το υπερβολικό δημοσιονομικό

έλλειμμα, να τερματιστεί το αργότερο μέχρι το 2012. Για την επίτευξη δε του στόχου αυτού, εισηγήθηκε τον αυστηρό έλεγχο των δαπανών, τη διαβεβαίωση ότι η μέση ετήσια δημοσιονομική διόρθωση θα είναι τουλάχιστον 1,5 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ και θα συνεισφέρει στην επαναφορά του δημόσιου χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ σε πτωτική πορεία, την ενδυνάμωση του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Πλαισίου και τη βελτίωση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών, μέσω της σύνδεσης του προσδόκιμου ζωής με το όριο συνταξιοδότησης.

Για αντιμετώπιση του υπερβολικού ελλείμματος, η Κυβέρνηση έλαβε μια σειρά μέτρων, με στόχο το δημοσιονομικό έλλειμμα μέχρι το 2012 να περιοριστεί κάτω του 3%. Τα μέτρα κάλυπταν τόσο το σκέλος των δαπανών όσο και των εσόδων. Στο σκέλος των δαπανών, μεταξύ άλλων μέτρων, περιλαμβάνονταν και τα μέτρα για το συνταξιοδοτικό. Συγκεκριμένα, το Υπουργείο Οικονομικών, ανέθεσε σε αναλογιστικό οίκο τη διεξαγωγή μελέτης για τον υπολογισμό του κόστους της λειτουργίας των εν λόγω επαγγελματικών συστημάτων συνταξιοδότησης και επεξεργασία και εκτίμηση διαφόρων σεναρίων για παραμετρικές ή/και δομικές αλλαγές στα συστήματα αυτά. Η αναλογιστική μελέτη, σ' ό,τι αφορά το δημόσιο τομέα, κατέδειξε, μεταξύ άλλων, ότι το 2010 πληρώθηκαν €403.4 εκατ. σε συντάξεις και εφάπαξ ποσά. Παράλληλα η κυβέρνηση πλήρωσε €88 εκατ. στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων («ΤΚΑ») για το αναλογικό μέρος του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Οι καθαρές δαπάνες για το 2010 (συντάξεις συν εφάπαξ ποσά, συν εισφορές στο ΤΚΑ μείον τις εισφορές των υπαλλήλων) υπολογίστηκαν στα €481.8 εκατ., ποσό το οποίο αντιστοιχεί στο 2,8% του ΑΕΠ. Σύμφωνα με τη μελέτη, αν συνεχίζονταν οι πρακτικές των τελευταίων χρόνων σ' ό,τι αφορά τις αυξήσεις μισθών και συντάξεων, οι καθαρές δαπάνες για τις συντάξεις θα αυξάνονταν από 2,8% του ΑΕΠ σε 5,2% του ΑΕΠ.

Σ' ό,τι αφορά τους οργανισμούς του ευρύτερου δημόσιου τομέα και τις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης, αυτοί, το 2010, πλήρωσαν €76 εκατ. σε συντάξεις και

εφάπαξ ποσά. Παράλληλα οι οργανισμοί αυτοί πλήρωσαν €20.4 εκατ. στο ΤΚΑ για το αναλογικό μέρος του γενικού Σχεδίου Κοινωνικής Ασφάλισης. Οι καθαρές δαπάνες για το 2010 (δαπάνες συντάξεων συν εφάπαξ ποσά συν εισφορές στο ΤΚΑ μείον εισφορές υπαλλήλων) υπολογίστηκαν στα €94.3 εκατ., ποσό που αντιστοιχεί στο 0,54% του ΑΕΠ. Σύμφωνα, δε, με την αναλογιστική μελέτη, αν συνεχίζονταν οι πρακτικές των τελευταίων χρόνων σ' ό,τι αφορά τις αυξήσεις μισθών και συντάξεων, οι καθαρές δαπάνες για τις συντάξεις θα αυξάνονταν από 0,54% του ΑΕΠ σε 0,9% του ΑΕΠ.

Το έτος 2011 το Υπουργείο Οικονομικών έχοντας στόχο τη συγκράτηση των δαπανών των σχεδίων συντάξεων του δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα και σε μια προσπάθεια συμμόρφωσης με τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος και διασφάλισης της βιωσιμότητας των επαγγελματικών συστημάτων συνταξιοδότησης του δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα, ετοίμασε τον περί Συνταξιοδοτικών Ωφελημάτων Κρατικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων του Ευρύτερου Δημοσίου, περιλαμβανομένων και των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Διατάξεις Γενικής Εφαρμογής) Νόμο του 2011, (Ν. 113(Ι)/2011), ο οποίος στη συνέχεια τροποποιήθηκε με τον περί Συνταξιοδοτικών Ωφελημάτων Κρατικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων του Ευρύτερου Δημοσίου περιλαμβανομένων και των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Διατάξεις Γενικής Εφαρμογής) (Τροποποιητικό) Νόμο του 2011, (Ν.191(Ι)/2011). Οι εν λόγω νόμοι καταργήθηκαν και αντικαταστάθηκαν από τον **περί Συνταξιοδοτικών Ωφελημάτων των Κρατικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων του Ευρύτερου Δημοσίου Τομέα περιλαμβανόμενων και των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Διατάξεις Γενικής Εφαρμογής) Νόμο του 2012, (Ν.216(Ι)/2012).**

Παράλληλα, από τα μέσα του 2011 η Κυπριακή Δημοκρατία είχε αποκλειστεί από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές, λόγω των συνεχιζόμενων υποβαθμίσεων της πιστοληπτικής ικανότητας της από τους οίκους αξιολόγησης. Σχετική είναι η

Ετήσια Έκθεση διαχείρισης χρέους για το 2011, η οποία ετοιμάστηκε από το Υπουργείο Οικονομικών τον Μάρτιο 2012. Αποτέλεσμα αυτού, ήταν ο ουσιαστικός περιορισμός των δυνατοτήτων χρηματοδότησης των αναγκών του κράτους, αφού η μόνη πλέον διαθέσιμη πηγή ήταν η χρηματοδότηση μέσω της εγχώριας αγοράς.

Η απόφαση για την απομείωση των Ελληνικών κρατικών ομολόγων που καταγράφηκε σε επίπεδο Συνόδου Κορυφής για το ευρώ τον Οκτώβριο 2011 και συγκεκριμενοποιήθηκε περαιτέρω σε επίπεδο Eurogroup το Φεβρουάριο του 2012 επέφερε καθοριστικές εξελίξεις στην οικονομία της Κύπρου.

Με αυτά τα δεδομένα, επεξηγούν οι καθ' ων η αίτηση, η Κύπρος είχε να αντιμετωπίσει δύο πολύ δύσκολα προβλήματα: (α) το να συγκεντρώσει τα απαραίτητα κεφάλαια για τις ανάγκες ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών, που επηρεάστηκαν υπέρμετρα από το κούρεμα των ελληνικών ομολόγων, και (β) το να εξεύρει πόρους για χρηματοδότηση των αναγκών του Κράτους.

Αυτοί οι παράγοντες, σε συνδυασμό με τις δημοσιονομικές ανισοσκελίες και τα διαρθρωτικά προβλήματα της κυπριακής οικονομίας, που επιδεινώθηκαν εν μέσω της οικονομικής κρίσης, είχαν ως αποτέλεσμα, στις 25/6/2012, η Κυπριακή Δημοκρατία να απευθυνθεί για οικονομική βοήθεια στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης, καθώς και στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο («ΔΝΤ»). Μετά από πολύμηνες διαπραγματεύσεις, η Κυπριακή Κυβέρνηση κατέληξε σε συμφωνία με την Τρόικα (εκπροσώπους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του ΔΝΤ) πάνω σε ένα προκαταρκτικό Μνημόνιο Συναντίληψης το Νοέμβριο του 2012.

Το Υπουργείο Οικονομικών, στο πλαίσιο της γενικότερης προσπάθειας για δημοσιονομική εξυγίανση και ως αποτέλεσμα και των σχετικών επαφών που έγιναν, τόσο σε ανώτατο πολιτικό επίπεδο, όσο και στο επίπεδο του

Υπουργείου Οικονομικών με τους κοινωνικούς εταίρους και τα πολιτικά κόμματα, αλλά και με εκπροσώπους της Τρόικα, έκρινε ότι καθίσταται αναγκαία η μείωση των μηνιαίων απολαβών και των συντάξεων όλων των αξιωματούχων, των εργοδοτούμενων και των συνταξιούχων της κρατικής υπηρεσίας, του ευρύτερου δημόσιου τομέα, των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης και των σχολικών εφορειών. Προς το σκοπό αυτό, το Υπουργείο Οικονομικών κατέθεσε στη Βουλή των Αντιπροσώπων το νομοσχέδιο με τίτλο «*Ο περί της Μείωσης των Απολαβών και των Συντάξεων των Αξιωματούχων, Εργοδοτούμενων και Συνταξιούχων της Κρατικής Υπηρεσίας και του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα Νόμος του 2012*», το οποίο είχε προηγουμένως εγκριθεί από το Υπουργικό Συμβούλιο. Στις 5/12/2012, στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Οικονομικών και Προϋπολογισμού της Βουλής των Αντιπροσώπων το νομοσχέδιο συζητήθηκε, και η Βουλή των Αντιπροσώπων ψήφισε, (μεταξύ άλλων νομοσχεδίων για την εξυγίανση των οικονομικών του Κράτους), τον ***περί της Μείωσης των Απολαβών και των Συντάξεων των Αξιωματούχων, Εργοδοτούμενων και Συνταξιούχων της Κρατικής Υπηρεσίας και του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα Νόμο του 2012, (Ν.168(Ι)/2012)***.

Στις 10/4/2013 εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο σχετικό τροποποιητικό Νομοσχέδιο, που διαφοροποιούσε τους συντελεστές μείωσης των απολαβών και των συντάξεων, σε συνέχεια του οποίου ψηφίσθηκε από τη Βουλή των Αντιπροσώπων ο ***περί της Μείωσης των Απολαβών και των Συντάξεων των Αξιωματούχων, Εργοδοτούμενων και Συνταξιούχων της Κρατικής Υπηρεσίας και του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα (Τροποποιητικός) Νόμος του 2013, (Ν. 31(Ι)/2013)***.

Παρατέθηκε ο ακόλουθος συγκεντρωτικός Πίνακας, με τα ποσοστά της κλιμακωτής μείωσης των απολαβών και συντάξεων, δυνάμει των περί της Μείωσης των Απολαβών και των Συντάξεων των Αξιωματούχων, Εργοδοτούμενων και Συνταξιούχων της Κρατικής Υπηρεσίας και του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα Νόμων του 2012 έως (Αρ. 2) του 2013:

Ύψος μηνιαίων απολαβών/ συντάξεων	Ποσοστιαία μείωση των απολαβών/ συντάξεων, με ισχύ από 1.12.2012 (N.168(I)/2012)	Ποσοστιαία μείωση των απολαβών/ συντάξεων, με ισχύ από 1.6.2013 (N.31(I)/2013)	Ποσοστιαία μείωση των απολαβών/ συντάξεων, με ισχύ από 1.12.2014 (N.168(I)/2012 και N.31(I)/2013)
€0 - €1.000	0,0%	0,8%	3,8%
€1.000 - €1.500	6,5%	7,3%	10,3%
€1.500 - €2.000	8,5%	9,3%	12,3%
€2.000 - €3.000	9,5%	10,5%	13,5%
€3.000 - €4.000	11,5%	13,0%	16,0%
Πέραν των €4.000	12,5%	14,5%	17,5%

Σύμφωνα με τις κλιμακωτές ποσοστιαίες μειώσεις που ίσχυαν από 1/1/2014, ακολουθούν οι συνολικές ποσοστιαίες μειώσεις για ενδεικτικές μηνιαίες απολαβές / συντάξεις:

Ύψος μηνιαίων απολαβών/συντάξεων	Ποσό μηνιαίας μείωσης των απολαβών/συντάξεων, με ισχύ από 1.1.2014	Συνολική ποσοστιαία μείωση των απολαβών/ συντάξεων, με ισχύ από 1.1.2014
€1.000	€38	3,8%
€2.000	€151	7,55%
€3.000	€286	9,5%
€4.000	€446	11,15%
€5.000	€621	12,42%
€6.000	€796	13,27%

Η ψήφιση των **περί της Μείωσης των Απολαβών και των Συντάξεων των Αξιωματούχων, Εργοδοτούμενων και Συνταξιούχων της Κρατικής Υπηρεσίας και του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα Νόμων του 2012 έως (Αρ. 2) του 2013** κατέστη αναγκαία, όπως αναφέρεται και στο Προοίμιο τους, επειδή

κατά το τελευταίο χρονικό διάστημα η Δημοκρατία διέρχεται δύσκολη οικονομική περίοδο, και προς αποφυγή περαιτέρω επιδείνωσης της δημοσιονομικής κατάστασης, κατέστη αναγκαίο όπως περιορισθούν οι δαπάνες του δημόσιου τομέα, του ευρύτερου δημόσιου τομέα, των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης και των σχολικών εφορειών. Οι συντάξεις αποτελούσαν σημαντική δαπάνη για το δημόσιο τομέα και παρουσίαζαν αυξητική τάση. Σύμφωνα με τις Δημοσιονομικές Εκθέσεις του Γενικού Λογιστηρίου για το 2012 και 2013 η δαπάνη για συντάξεις το 2011 ανήλθε στα €416,5 εκατ., το 2012 στα €449,4 εκατ. και το 2013 στα €491 εκατ. Σημειώθηκε επίσης, ότι το μέτρο της μείωσης απολαβών περιλήφθηκε ρητά στο Μνημόνιο Συναντίληψης που κυρώθηκε με τον **περί της Συμφωνίας Διευκόλυνσης Χρηματοδοτικής Στήριξης (Κυρωτικό) Νόμο του 2013, (Ν.1(III)/2013)**, στα δημοσιονομικά μέτρα που ήδη υιοθετήθηκαν από την Κυπριακή Δημοκρατία και ότι για αποφυγή της περαιτέρω επιδείνωσης της δημοσιονομικής κατάστασης, η Δημοκρατία δεν περιορίστηκε στη λήψη μέτρων για μείωση των κρατικών δαπανών που επηρεάζουν μόνο τους αξιωματούχους, εργοδοτούμενους και συνταξιούχους της κρατικής υπηρεσίας και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, αλλά εξέτασε και υιοθέτησε και άλλα μέτρα για την αποφυγή της περαιτέρω επιδείνωσης της δημοσιονομικής κατάστασης, τα οποία επηρέαζαν το σύνολο των πολιτών της Κυπριακής Δημοκρατίας, όπως την έκτακτη εισφορά που αποκόπτεται από τις απολαβές των εργοδοτούμενων στον ιδιωτικό τομέα οι οποίες υπερβαίνουν τα €1.500 το μήνα, την επιβολή ετήσιου τέλους €350 σε όλες τις εταιρείες που δραστηριοποιούνται στη Δημοκρατία από το 2011, τη στόχευση κοινωνικών παροχών βάσει εισοδηματικών κριτηρίων, την αναθεώρηση της βάσης υπολογισμού και των φορολογικών συντελεστών του φόρου ακίνητης ιδιοκτησίας και άλλα.

Πριν προχωρήσω στην εξέταση των λόγων ακυρώσεως του αιτητή, θα εξετάσω αυτεπαγγέλτως την αιτούμενη θεραπεία, βάσει της οποίας ο αιτητής αιτείται την ακύρωση της απόφασης μείωσης της σύνταξής του όχι μόνο για το μήνα Φεβρουάριο 2017 αλλά «και προηγούμενη από τότε που τέθηκαν σε εφαρμογή

οι σχετικού Νόμοι». Σύμφωνα με τον διοικητικό φάκελο του αιτητή που τηρείται στο Γενικό Λογιστήριο του κράτους, ο οποίος κατατέθηκε και σημειώθηκε ως Τεκμήριο 1, αλλά όπως είναι και καταγραμμένο στην Απαντητική Αγόρευση, ο αιτητής συνταξιοδοτήθηκε την 1/3/2012 και από την θέση σε εφαρμογή του επίδικου Νόμου την 6/12/2012 ξεκίνησε η αποκοπή στην σύνταξή του. Έχει κριθεί από τη νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου (██████████ και Άλλοι *v. Κεντρικής Τράπεζας, συνεκδικαζόμενες υποθέσεις αρ. 1551-1571/2011, ημερομηνίας 15/9/2015*) αλλά και του Συμβουλίου της Επικρατείας (*ΣΤΕ 3837-8/2006, 1784/2002, 1786/2002, 2412/2001, 3533/1999, 2260/1998, 5060/1997, 2394/1997, 4822/1996, 4713/1996, 1895/1994, 2722/1992*), ότι κάθε ενημερωτικό δελτίο σύνταξης αποτελεί εκτελεστή διοικητική πράξη. Επομένως η προσφυγή η οποία καταχωρήθηκε την 12/4/2017 καταχωρήθηκε εμπροθέσμως σε σχέση με την σύνταξη του αιτητή τον Φεβρουάριο του 2017.

Τίθεται προς εξέταση κατά πόσο η προσφυγή είναι επίσης παραδεκτή, ως εμπροθέσμως καταχωρηθείσα, και σε σχέση με τις αποφάσεις που αφορούν τις μηνιαίες αποκοπές από την έναρξη εφαρμογής του Νόμου, την 6/12/2012 και μέχρι και τον Φεβρουάριο του 2017 για τον οποίο καταχωρήθηκε η προσφυγή του αιτητή, όπως συμπληρωματικά αιτείται ο αιτητής. Εννοείται πως για την προσβολή διοικητικής πράξης απαιτείται πλήρης γνώση αυτής. Ο αιτητής επισύναψε το ενημερωτικό δελτίο σύνταξής του του μηνός Φεβρουαρίου 2017, το οποίο αναφέρει ότι ζήτησε από το Γενικό Λογιστήριο, αλλά σε κανένα σημείο της προσφυγής του ή των αγορεύσεών του δεν επικαλέστηκε πως εξ αυτού του ενημερωτικού δελτίου του παρέχεται για πρώτη φορά πλήρης γνώση της εφαρμογής του Νόμου, ώστε να εξετάσει το Δικαστήριο τον ισχυρισμό του, βάσει των γεγονότων της υπόθεσης, σε σχέση με την αιτούμενη θεραπεία που αφορά τον προ του Φεβρουαρίου 2017 χρόνο. Ανεξάρτητα επομένως από το γεγονός ότι δεν καταχωρήθηκε προδικαστική ένσταση από την Δημοκρατία για το ζήτημα αυτό, το οποίο αποτελεί ζήτημα δημοσίας τάξης και εξετάζεται αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο, ως ζήτημα παραδεκτού της προσφυγής, δεν μπορώ στην απουσία τέτοιου ισχυρισμού εκ μέρους του αιτητή, (ότι για πρώτη

φορά έλαβε γνώση για τις αποκοπές όλων των προηγούμενων μηνών και για κάθε ένα από αυτούς, τον Φεβρουάριο του 2017), να δεχτώ ότι η προσφυγή καταχωρήθηκε εμπρόθεσμα σε σχέση με τις μηνιαίες αποκοπές που έγιναν πριν τον Φεβρουάριο του 2017 και ειδικότερα από την εφαρμογή του Νόμου τον Δεκέμβριο του 2012 μέχρι και τον Ιανουάριο του 2017. Το βάρος βεβαίως, σύμφωνα με τη νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου, βρίσκεται στους ώμους των καθ' ων η αίτηση να αποδείξουν το εκπρόθεσμο όταν το επικαλούνται, αλλά στο μέτρο πάντοτε εννοείται που και ο αιτητής σε προσφυγή ισχυρίζεται πως έλαβε πλήρη γνώση για πρώτη φορά, για κάθε μία από τις προσβαλλόμενες εκτελεστές διοικητικές αποφάσεις, από συγκεκριμένη ημερομηνία. Εδώ διαπιστώνεται πως ο αιτητής δεν επικαλείται την πρώτη του γνώση από τον Φεβρουάριο του 2017 και για όλες τις αποφάσεις που προηγήθηκαν του μηνός αυτού. Αξίζει να αναφερθεί πως στις **συνεκδικασμένες υποθέσεις 898/2013 και άλλες, [REDACTED] και Άλλοι v. Δημοκρατίας**, στις οποίες εξεδόθη απόφαση από το παρόν Δικαστήριο στις **27/11/2018**, οι αιτητές εκεί αιτήθηκαν την ακύρωση της αποκοπής για τις συντάξεις συγκεκριμένων μηνών, με αναφορά στις αντίστοιχες ενημερωτικές καταστάσεις που επισύναψαν στην προσφυγή τους, αλλά όχι και για τις παρελθούσες. Επομένως τέτοιο ζήτημα δεν εξετάστηκε εκεί, όπως εξετάζεται εδώ. Ως εκ τούτου θεωρώ την προσφυγή παραδεκτή, ως εμπρόθεσμη, μόνο για την εκτελεστή διοικητική πράξη της αποκοπής από την μηνιαία σύνταξη του αιτητή του μηνός Φεβρουαρίου 2017, αλλά όχι για τους παρελθόντες μήνες (των ετών 2012-2017).

Ο δικηγόρος του αιτητή υποστήριξε με τον πρώτο λόγο ακυρώσεως στη γραπτή αγόρευση αιτητή, ότι το άρθρο 3 του **περί της Μείωσης των Απολαβών και των Συντάξεων των Αξιωματούχων, Εργοδοτούμενων και Συνταξιούχων της Κρατικής Υπηρεσίας και του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα Νόμων του 2012-2013**, παραβιάζει και/ή αντίκειται στο ατομικό δικαίωμα απόκτησης, κατοχής, απόλαυσης ή διάθεσης της ιδιοκτησίας, που προστατεύεται από το άρθρο 23 του Συντάγματος, σε σχέση με την μηνιαία σύνταξη, την οποία

δικαιούται να λαμβάνει ο αιτητής ως συνταξιούχος, συνεπεία της εργοδότησής του στην δημόσια υπηρεσία, με βάση την μισθοδοσία στην οποία βρισκόταν κατά τον χρόνο της αφυπηρέτησής του.

Επικαλέστηκε την απόφαση της Πλήρους Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου, [REDACTED] και άλλοι ν. **Κυπριακής Δημοκρατίας, μέσω Γενικού Λογιστηρίου, προσφυγή αρ. 740/2011 κ. άλλοι, ημερομηνίας 7/10/2014**, σύμφωνα με την οποία το άρθρο 23 του Συντάγματος προστατεύει το θεμελιώδες δικαίωμα της απόκτησης, κυριότητας, κατοχής, απόλαυσης ή διάθεσης οποιασδήποτε κινητής ή ακίνητης ιδιοκτησίας που έκαστος έχει και το θεμελιώδες δικαίωμα εκάστου να απαιτεί το σεβασμό του δικαιώματος της ιδιοκτησίας.

Οι καθ' ων η αίτηση υπεραμύνθηκαν της συνταγματικότητας των επίδικων περικοπών, υποστηρίζοντας ότι ο πρώτος λόγος ακυρώσεως, περί της αντισυνταγματικότητας του Νόμου θα πρέπει να απορριφθεί καθ' ότι η θεσπισθείσες περικοπές αποτελούσαν περιορισμό που δεν επηρέαζε τον πυρήνα του δικαιώματος της ιδιοκτησίας και όχι στέρηση, απόλυτα επιτρεπτές βάσει του άρθρου 23 του Συντάγματος. Παντελής στέρηση περιουσίας αποτελεί κατά την θέση τους, η αναγκαστική απαλλοτρίωση ακινήτου. Εξ' αυτού του λόγου δε, υποχρεούται η απαλλοτριούσα αρχή προς καταβολή δίκαιης αποζημίωσης. Οτιδήποτε, αναφέρουν, δεν συνιστά σαφή και παντελή στέρηση (και ως εκ τούτου δεν πλήττει τον πυρήνα του δικαιώματος), όπως για παράδειγμα πολεοδομικοί περιορισμοί επί ακινήτων, εμπίπτει στην κατηγορία των περιορισμών στο δικαίωμα της ιδιοκτησίας. Στην προκειμένη περίπτωση, οι καθ' ων η αίτηση έχουν τη θέση, πως το άρθρο 3(α) του Νόμου σε καμία περίπτωση δεν επιβάλλει στέρηση της περιουσίας αλλά περιορισμό, αφού ο αιτητής συνεχίζει να λαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος της σύνταξης. Επικαλέστηκαν προς υποστήριξη της θέσης τους τις αποφάσεις [REDACTED] ν. **Δημοκρατίας (2001) 3 (Α) Α.Α.Δ. 40**, [REDACTED] κ. **άλλοι ν. Κυπριακής Δημοκρατίας μέσω Γενικού**

Λογιστηρίου, προσφυγή αρ. 740/2011 κ. άλλοι, ημερομηνίας 7/10/2014, και [REDACTED] και άλλοι v. Δημοκρατίας, υποθέσεις αρ. 1480/2011 και άλλες, ημερομηνίας 11/6/2014, που αφορούσε σε επιβολή έκτακτης εισφοράς σε μισθούς δημοσίων υπαλλήλων. Περαιτέρω επικαλέστηκαν την απόφαση [REDACTED] **and others v. BULGARIA του Ε.Δ.Α.Δ., αίτηση αριθμός 2033/2004 και άλλες, ημερομηνίας 25/10/2011,** σύμφωνα με την οποία δυνάμει του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α., «*the principals which applied generally in cases under article one of protocol number 1, are equally relevant when it comes to pensions. thus, that provision does not quorate the right to acquired property. Nor does it quorate us such, any right to a pension of a particular amount*».

Έχω μελετήσει τους διοικητικούς φακέλους, καθώς και τις εκατέρωθεν θέσεις των διαδίκων. Το παρόν Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να εξετάσει το ζήτημα του λόγου ακύρωσης περί την αντισυνταγματικότητα του επίδικου άρθρου 3 του σχετικού Νόμου, δυνάμει των διατάξεων του οποίου επιβλήθηκαν οι επίδικες αποκοπές στην επαγγελματική σύνταξη των δημοσίων υπαλλήλων ή αξιωματούχων του κράτους στην απόφασή του στις **συνεκδικασθείσες υποθέσεις αρ. 898/13 κ.ά., [REDACTED] κ.Άλλων. v. Δημοκρατίας, ημερομηνίας 27/11/2018,** στην οποία κρίθηκε πως οι επίδικες διατάξεις, βάσει των οποίων επιβλήθηκαν οι εκεί αποκοπές από τις συντάξεις των δημοσίων υπαλλήλων, υπό το φως της δεσμευτικής νομολογίας της Πλήρους Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην [REDACTED] **κ.ά. v. Δημοκρατίας, υποθ. αρ. 1480/2011 κ.ά., ημερομηνίας 11.6.2014 και [REDACTED] και άλλοι v. Κυπριακής Δημοκρατίας, μέσω Γενικού Λογιστηρίου προσφυγή αρ. 740/2011 κ. άλλοι, Ημερομηνίας 7/10/2014,** ήταν αντισυνταγματικές.

Τα ζητήματα, τόσο πραγματικά δεδομένα, όσο και νομικά ζητήματα, διαπιστώνω πως είναι τα ίδια και εδώ. Ως εκ τούτου παραθέτω κατωτέρω εκτενές απόσπασμα από την απόφασή μου [REDACTED] **και Άλλοι (ανωτέρω),**

την οποία υιοθετώ για τους σκοπούς της παρούσας απόφασης, χωρίς να παραλείπω να αναφέρω, πως η πιο πάνω απόφαση έχει εφεσιβληθεί από την Δημοκρατία με την Έφεση αρ. 177/2018, η οποία εκκρεμεί προς έκδοση απόφασης από την Πλήρη Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου:

«Στην απόφαση της Πλήρους Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου [REDACTED] και Άλλοι ν. Δημοκρατίας υποθέσεις 1480/2011 κ.α., ημερομηνίας 11/6/2014, αποφασίστηκε πως οι λόγοι δημόσιας ωφέλειας της εξυγίανσης των οικονομικών του κράτους για έξοδο από την οικονομική κρίση, δεν αναφέρονται στο άρθρο 23.3 του Συντάγματος ως επιτρεπτοί περιορισμοί στο δικαίωμα της ιδιοκτησίας. Παραθέτω το σχετικό απόσπασμα, με τις υπογραμμίσεις να έχουν προστεθεί:

«Δεν συμφωνούμε με τους Καθ' ων η αίτηση ότι η αποκοπή από τους μισθούς δεν εμπίπτει στο **Άρθρο 23.3** του Συντάγματος καθότι οι πρόνοιες του σχετίζονται κυρίως με παρεμβάσεις σε γη. Αυτό δεν είναι ορθό, αφού το ίδιο το Άρθρο ρητά αναφέρεται, πέραν της ακίνητης και σε κινητή ιδιοκτησία. Επίσης, δεν συμφωνούμε με την εισήγηση ότι η αποκοπή έκτακτης εισφοράς από τους μισθούς και συντάξεις, μπορεί να δικαιολογηθεί, δυνάμει του Άρθρου 23.3 του Συντάγματος για λόγους δημόσιας ωφέλειας, οι οποίοι, όπως ισχυρίζονται, είναι συνυφασμένο με το δημόσιο συμφέρον της εξόδου του κράτους από την οικονομική κρίση. Η περικοπή μισθών δεν μπορεί να συνδεθεί με τη δημόσια ωφέλεια, εφόσον το Άρθρο 23.3 συνδέει την προαγωγή της δημόσιας ωφέλειας, με την επιβολή όρων, δεσμεύσεων ή περιορισμών στην ιδιοκτησία για σκοπούς πολεοδομίας ή αναπτύξεως και χρησιμοποίησεως της ιδιοκτησίας, κάτι που δεν ισχύει στην παρούσα περίπτωση».

Στην απόφαση της Πλήρους Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου, [REDACTED] και Άλλοι, υπ. Αρ. 740/2011 και άλλες, ημερομηνίας 7/10/2014, αποφασίστηκε πως σύμφωνα με τη νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου η σύνταξη που αποδίδεται λόγω συμπλήρωσης των συντάξιμων ετών υπηρεσίας, αποτελεί αποκρυσταλλωμένο περιουσιακό δικαίωμα, το οποίο προστατεύεται από το άρθρο 23 του Συντάγματος. Περιορισμός δε του περιουσιακού αυτού δικαιώματος είναι επιτρεπτός μόνο για τους σκοπούς που ρητά αναφέρονται στο άρθρο 23.3. Αν δε οι επιτρεπόμενοι αυτοί περιορισμοί περιορίζουν ουσιαστικά το δικαίωμα, τότε επιβάλλεται η καταβολή αποζημίωσης.

Το πρώτο ζητούμενο επομένως, προς κρίση του Δικαστηρίου, δεν είναι το ουσιώδες του περιορισμού, αλλά το επιτρεπτό του περιορισμού. Μόνο αν ο περιορισμός ήθελε κριθεί από το Δικαστήριο επιτρεπόμενος από το άρθρο 23.3 του Συντάγματος θεωρώ πως το Δικαστήριο εξετάζει στη συνέχεια το ουσιώδες ή όχι του περιορισμού, για να αποφασίσει αν προβλέφθηκε αποζημίωση για ουσιώδη περιορισμό, κατά την επιταγή του συνταγματικού νομοθέτη στην δεύτερη παράγραφο του άρθρου 23.3 του Συντάγματος.

Παραθέτω τα πολύ σχετικά αποσπάσματα από την απόφαση της Πλήρους Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου, [REDACTED] και Άλλοι ν. Δημοκρατίας, (ανωτέρω) με τις υπογραμμίσεις και τους τονισμούς να έχουν προστεθεί:

«Οι αιτητές, οι οποίοι επηρεάζονται από τον **περί Συντάξεων Κρατικών Αξιωματούχων (Γενικές Αρχές) Νόμο του 2011 (Ν 88(Ι)/2011)**, που στη συνέχεια θα αναφέρεται ως ο Νόμος, ισχυρίζονται, μεταξύ άλλων, ότι το άρθρο 3(β) του Νόμου για αναστολή καταβολής σύνταξης, υπό προϋποθέσεις, είναι αντισυνταγματικό.

.....
Οι αιτητές στις ενώπιον μας αιτήσεις είναι πρόσωπα δικαιούμενα σε σύνταξη, λόγω συμπλήρωσης συντάξιμης υπηρεσίας στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα, στα οποία, οι καθ' ων η αίτηση επέβαλαν, δια Νόμου, την «αναστολή» της καταβολής της σύνταξης τους, για τη χρονική περίοδο που διαρκεί η θητεία ή η υπηρεσία τους στο λειτούργημα, αξίωμα ή θέση που ανέλαβαν.

.....
Το δικαίωμα της ιδιοκτησίας που διασφαλίζεται από το Άρθρο 23 δεν είναι απόλυτο αλλά καθορίζεται και ρυθμίζεται από σχετικούς νόμους αναφορικά με αστικά δικαιώματα σε περιουσία. Στερήσεις ή περιορισμοί του δικαιώματος αυτού, της, δεν μπορούν να επιβληθούν εκτός της προβλέπεται από το Άρθρο 23 (Άρθρο 23.2). Η Τρίτη παράγραφος του Άρθρου 23 προβλέπει ότι η άσκηση του δικαιώματος ιδιοκτησίας μπορεί να υποβληθεί, με Νόμο, εις όρους, δεσμεύσεις ή περιορισμούς, απολύτως απαραίτητους της το συμφέρον της δημόσιας ασφάλειας ή της δημόσιας υγείας ή των δημοσίων ηθών ή της πολεοδομίας ή της αναπτύξεως και χρησιμοποίησεως οιασδήποτε ιδιοκτησίας της προαγωγής της δημόσιας ωφέλειας ή της προστασία των δικαιωμάτων τρίτων. Για κάθε τέτοιο όρο, δέσμευση ή περιορισμό, ο οποίος μειώνει ουσιωδώς την οικονομική αξία της επηρεαζόμενης ιδιοκτησίας, θα πρέπει να καταβάλλεται το ταχύτερο δίκαιη αποζημίωση, καθοριζόμενη, σε περίπτωση διαφωνίας, από πολιτικό δικαστήριο.

.....
Η θέση των καθ' ων η αίτηση είναι ότι, με την προαναφερόμενη πρόνοια, δεν γίνεται οποιαδήποτε αποστέρηση περιουσιακού ή άλλου δικαιώματος, αλλά μόνον αναστολή του δικαιώματος στην καταβολή της σύνταξης, για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα που καθορίζεται από το Νόμο. Ακόμα όμως και αν θεωρηθεί ότι γίνεται αποστέρηση δικαιώματος αυτή δικαιολογείται ως απαραίτητος περιορισμός που τίθεται σύμφωνα με το Άρθρο 23 του Συντάγματος και που υπό τις περιστάσεις δεν είναι δυσανάλογος με την ανάγκη την οποίαν εξυπηρετεί. Η ανάγκη βασίζεται στο δημόσιο συμφέρον το οποίο εξυπηρετείται με την αναστολή του δικαιώματος σύνταξης των αιτητών, σύμφωνα με την επιχειρηματολογία των καθ' ων η αίτηση. Συναφώς, έγινε ευρεία αναφορά σε ευρωπαϊκή νομολογία ως προς το πότε είναι δυνατός ο περιορισμός περιουσιακού ή ιδιοκτησιακού δικαιώματος, δυνάμει του Άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ.
.....

Η απόφαση της Πλήρους Ολομέλειας στην υπόθεση [REDACTED] και Άλλοι v. Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς Κύπρου (2004) 3 AAD 7, είναι καθοδηγητική αναφορικά με τον δικαστικό έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων. Εισηγήσεις περί αντισυνταγματικότητας εξετάζονται με βάση τις αρχές που διέπουν το δικαστικό έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων όπως έχουν τεθεί στην Θεμελιακή απόφαση **Board for Registration of Architects and Civil Engineers v. Kyriakides (1966) 3 CLR 640**. Κάθε νόμος θεωρείται συνταγματικός εκτός εάν αποφασιστεί το αντίθετο πέραν κάθε λογικής αμφιβολίας. Καμιά νομοθετική διάταξη δεν κηρύσσεται άκυρη εκτός εάν είναι αντισυνταγματική πέραν κάθε λογικής αμφιβολίας. Τα δικαστήρια ασχολούνται μόνο με την συνταγματικότητα των νόμων και όχι με τα κίνητρα, την πολιτική ή τη σοφία τους ή ακόμα τη συμφωνία τους με τους κανόνες της φυσικής δικαιοσύνης ή τις θεμελιώδεις αρχές της διακυβέρνησης ή το πνεύμα του Συντάγματος. Αν είναι δυνατόν τα δικαστήρια θα ερμηνεύσουν ένα νόμο έτσι ώστε να τον εντάξουν μέσα στα πλαίσια του Συντάγματος.

Στην [REDACTED] v. Βουλής των Αντιπροσώπων κ.α. (Αρ. 3)(1996) 1 AAD 315 τονίστηκε ότι η μεθοδολογία ελέγχου της συνταγματικότητας νόμου σύγκειται στην αντιπαραβολή των κρίσιμων διατάξεων του νόμου με τις σχετικές διατάξεις του Συντάγματος. Η έρευνα αποβλέπει στη διαπίστωση του κατά πόσον οι διατάξεις του νόμου συγκρούονται με το Σύνταγμα ή συνάδουν με αυτό. Ο συνταγματικός έλεγχος περιορίζεται στη διαπίστωση συγκρούσεων ή αντιθέσεων προς το Σύνταγμα.

Η εισήγηση των καθ' ων η αίτηση ως προς την εφαρμογή του Άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου, δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή, αφού η Αιτιολογική Έκθεση, στη βάση της οποίας θεσπίστηκε ο επίδικος Νόμος, δεν αναφέρεται καθόλου στο Άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου ούτε και γίνεται επίκληση λόγων δημόσιας ωφέλειας ή δημόσιου συμφέροντος που να δικαιολογεί την παρέμβαση του κράτους, δυνάμει του Άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου, στο περιουσιακό δικαίωμα των αιτητών.

Συγκεκριμένα, στην αιτιολογική έκθεση προβάλλεται μόνο η ανάγκη εκσυγχρονισμού των συστημάτων συνταξιοδότησης των κρατικών αξιωματούχων και η εξάλειψη του φαινομένου των πολλαπλών συντάξεων.

Περιορισμός, όμως, θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου μπορεί να γίνει μόνο για τους λόγους που καθορίζει το Σύνταγμα (Δέστε: Πρόεδρος της Δημοκρατίας v. Βουλής των Αντιπροσώπων (2000) 3 AAD 238. Τέτοιος περιορισμός τίθεται με νόμο, εφόσον κρίνεται αναγκαίος, και στο βαθμό που η ανάγκη τον επιβάλλει (Δέστε: Πρόεδρος της Δημοκρατίας v. Βουλής των Αντιπροσώπων (Αρ. 2) (1992) 3 AAD 165). Η ανάγκη που επιβάλλει τέτοιο περιορισμό πρέπει να είναι όχι μόνον υπαρκτή αλλά και να έχει το χαρακτήρα πιεστικής κοινωνικής ανάγκης. Μόνο η διαπίστωση της ύπαρξης τέτοιας ανάγκης και ο προσδιορισμός της φύσης της, μπορεί να δικαιολογήσει περιορισμό θεμελιώδους δικαιώματος του ανθρώπου (Δέστε: **Police v. Ekdotiki Eteria**)(1982) 2 CLR 63). Η διαπίστωση της ανάγκης διαφαίνεται από τις πρόνοιες του Νόμου και την αιτιολογική του έκθεση.

Στην προκείμενη περίπτωση, επομένως, θα πρέπει να αντιπαραβληθεί και να συγκριθεί η προαναφερόμενη πρόνοια του άρθρου 3(β) του Νόμου με το Άρθρο 23 του Συντάγματος. Το Άρθρο 23 του Συντάγματος παρέχει μεγαλύτερη προστασία από το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ. Ενώ το άρθρο 1 επιτρέπει τον περιορισμό περιουσιακού δικαιώματος, για λόγους δημόσιας ωφέλειας, το Άρθρο 23.3 του Συντάγματος δεν περιλαμβάνει το δημόσιο συμφέρον ή τη δημόσια ωφέλεια στους λόγους περιορισμού του δικαιώματος της ιδιοκτησίας, που επιτρέπονται. Το Άρθρο 23.3 προνοεί ρητά ότι τέτοιοι περιορισμοί μπορούν να τεθούν μόνο για σκοπούς της δημόσιας ασφάλειας, της δημόσιας υγείας, των δημοσίων ηθών, της πολεοδομίας, της ανάπτυξης και χρησιμοποίησης ιδιοκτησίας προς προαγωγή της δημοσίας ωφελείας και την προστασία των δικαιωμάτων τρίτων.

Η πρόνοια του Άρθρου 23.3 ότι περιουσιακό δικαίωμα μπορεί να περιοριστεί δια νόμου, για σκοπούς ανάπτυξης και χρησιμοποίησης ιδιοκτησίας προς προαγωγή της δημόσιας ωφέλειας, δεν ταυτίζεται με τον περιορισμό περιουσιακού δικαιώματος για λόγους δημοσίου συμφέροντος. Είναι ένα πράγμα να περιορίζεται το ιδιοκτησιακό δικαίωμα κάποιου, για σκοπούς δημοσίου συμφέροντος (που δεν προνοείται στο Άρθρο 23) και άλλο πράγμα να περιορίζεται το δικαίωμα του, υπέρ της ανάπτυξης και χρησιμοποίησης της ιδιοκτησίας του, προς προαγωγή της δημόσιας ωφέλειας (που προνοείται) (Δέστε: την απόφαση της πλειοψηφίας της Πλήρους Ολομέλειας στις Υποθέσεις 1480/11 κ.α., [REDACTED] κ.α. v. Δημοκρατίας, ημερ. 11.6.2014).

Στην υπόθεση **Azinas v. Cyprus (Αίτηση αρ. 56679/00)**, απόφαση του ΕΔΔΑ, ημερ. 28.4.2004, λέχθηκε από κάποιους από τους Δικαστές ότι το δικαίωμα σύνταξης είναι, υπό ορισμένες περιστάσεις, περιουσιακό δικαίωμα, για σκοπούς του Άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου 1 της ΕΣΔΑ.

Στην υπόθεση [REDACTED] κ.α. v. Δημοκρατίας κ.α. (2010) 3 ΑΑΔ 241, η Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου έκρινε ότι η σύνταξη αποτελεί περιουσιακό δικαίωμα το οποίο χρήζει σεβασμού και προστασίας σύμφωνα με το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ. Το δικαίωμα συνταξιοδότησης και οι όροι του αποτελούν ιδιοκτησία των δημοσίων υπαλλήλων, όπως ήταν η περίπτωση εκείνη. Το δικαίωμα δημιουργείται από το διορισμό του υπαλλήλου και τη συμπλήρωση των απαιτούμενων ετών υπηρεσίας σε συντάξιμη θέση. Το γεγονός ότι παραχωρείται σύνταξη στη σύζυγο και τα εξαρτώμενα τέκνα του υπαλλήλου συνηγορεί υπέρ της άποψης ότι τα συνταξιοδοτικά ωφελήματα θεωρούνται «περιουσία» η οποία μπορεί να μεταβιβαστεί. Στη Φιλίππου (ανωτέρω) έγινε αναφορά και στην Υπόθεση αρ. 39574/07 του ΕΔΔΑ, Αποστολάκης v. Ελλάδας, ημερ. 22.10.2009 στην οποία ο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ανέφερε ότι το δικαίωμα στη σύνταξη μπορεί να εξομοιωθεί με περιουσιακό δικαίωμα, στις περιπτώσεις όπου ο εργοδότης αναλαμβάνει την υποχρέωση καταβολής σύνταξης, στο πλαίσιο της σύμβασης εργασίας. Στην ίδια υπόθεση σημειώθηκε ότι με το διορισμό του αιτητή στη Δημόσια Υπηρεσία αυτός απέκτησε ένα δικαίωμα, το οποίο συνιστά περιουσία υπό την έννοια του άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου. Θεωρούμε ότι το συμβατικό δικαίωμα στη σύνταξη των, ενώπιον μας, αιτητών, το οποίο αποκρυσταλλώθηκε με τη συμπλήρωση υπηρεσίας σε συντάξιμη θέση (Δέστε: [REDACTED] v. Δημοκρατίας κ.α. (1992) 4 ΑΑΔ 1239), είναι, υπό τις περιστάσεις, περιουσιακό τους δικαίωμα και

δικαίωμα στην ιδιοκτησία, το οποίο προστατεύεται από το Άρθρο 23 του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Χρήσιμη αναφορά μπορεί να γίνει και στην απόφαση της Ολομέλειας στην **Κυπριακής Δημοκρατίας (2009) 3 ΑΑΔ 584** στην οποία εξετάστηκε το κατά πόσο παραβιάζεται το δικαίωμα ιδιοκτησίας που κατοχυρώνεται από το Άρθρο 23 του Συντάγματος, από τη μείωση των επαγγελματικών συντάξεων του δημοσίου, όταν αρχίζει να καταβάλλεται στους δικαιούχους, η αναλογική σύνταξη από το Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Τονίστηκε στην απόφαση εκείνη ότι η σύνταξη αποτελεί περιουσία που απαιτεί νομική προστασία. Θεωρήθηκε όμως, ότι η μείωση της επαγγελματικής σύνταξης δυνάμει του Άρθρου 45 του Ν 97(Ι)/97, είχε ως αντιστάθμισμα την καταβολή αναλογικής σύνταξης (από το Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων) και επομένως δεν υπήρχε παραβίαση του ατομικού δικαιώματος της ιδιοκτησίας.

Η επίδικη πρόνοια του άρθρου 3(β) του Νόμου προνοεί ότι η σύνταξη που καταβάλλεται ή θα καταβάλλεται στους αιτητές, «αναστέλλεται» για όσο χρόνο διαρκεί η θητεία ή η υπηρεσία τους στο λειτούργημα, αξίωμα ή θέση που κατέχουν. Η αναστολή του δικαιώματος καταβολής της σύνταξης δεν είναι όμως αναστολή, υπό την έννοια του ότι κατά τη λήξη της θητείας ή της υπηρεσίας των αιτητών στο λειτούργημα, αξίωμα ή θέση που κατέχουν, θα τους καταβληθεί αναδρομικά. Η αναστολή που προνοείται στο άρθρο 3(β) σημαίνει ουσιαστικά ότι οι αιτητές χάνουν οριστικά το δικαίωμα τους στη σύνταξη, για όσο χρονικό διάστημα διαρκεί η θητεία ή η υπηρεσία τους στις προαναφερόμενες θέσεις, χωρίς να τους παρέχεται οποιονδήποτε αντάλλαγμα. Αν δεν χάνουν ολότελα το δικαίωμα αυτό, αυτό περιορίζεται σύμφωνα με την πρώτη επιφύλαξη του άρθρου 3(β) έτσι ώστε αν ο μισθός τους στο λειτούργημα, αξίωμα ή θέση που κατέχουν είναι μικρότερος από τη σύνταξη, οι αιτητές θα παίρνουν τόσο μέρος της σύνταξης ώστε ο μισθός τους να εξισώνεται με το ποσό της μηνιαίας σύνταξης τους. Η δεύτερη επιφύλαξη του άρθρου 3(β), σύμφωνα με την οποία η καταβολή της σύνταξης επαναρχίζει μετά τον τερματισμό της θητείας ή υπηρεσίας των αιτητών, σύμφωνα με τις διατάξεις του οικείου νόμου, «στο ύψος που αυτή θα ευρίσκεται αν δεν είχε ανασταλεί», επίσης δεν διαφοροποιεί ουσιωδώς την κατάσταση, δεν συνιστά αντιστάθμισμα ή αποκατάσταση του περιουσιακού ή ιδιοκτησιακού δικαιώματος των αιτητών για τις συντάξεις ή το μέρος των συντάξεων τους που απώλεσαν, αλλά απλά προνοεί ότι αν οι αιτητές δικαιούνται σε κάποιες προσαυξήσεις στη σύνταξη, μετά τη λήξη της θητείας ή υπηρεσίας τους, δεν θα τις απωλέσουν και αυτές.

Δεν τίθεται ζήτημα διαφοροποίησης των δύο περιπτώσεων, δηλαδή εκείνων που χάνουν ολότελα τη σύνταξη και εκείνων που τη χάνουν μερικώς, διότι, όπως αναφέραμε, στις παρούσες υποθέσεις, υπάρχει ανεπίτρεπτος περιορισμός ή στέρηση του δικαιώματος ιδιοκτησίας των αιτητών. Ούτε και τίθεται ζήτημα στάθμισης του γενικού συμφέροντος της κοινωνίας, από τη μια, και του ατομικού δικαιώματος ιδιοκτησίας των αιτητών, από την άλλη, διότι, όπως παρατηρήσαμε, το Άρθρο 23 του Συντάγματος μας δεν περιλαμβάνει το γενικό συμφέρον της κοινωνίας ή το δημόσιο συμφέρον ή τη δημόσια ωφέλεια, γενικά, ως λόγο για τον οποίο ο νομοθέτης μπορεί να στερήσει ή να περιορίσει δικαίωμα ιδιοκτησίας. Η σχετική νομολογία του ΕΔΔΑ (δέστε π.χ. Αιτήσεις 62235/12 και 57725/12, ημερ. 8.10.13, αποφάσεις ΕΔΔΑ στις υποθέσεις Mateus v. Portugal και Januario v. Portugal) για στάθμιση του δημόσιου συμφέροντος της κοινωνίας, έναντι του ιδιωτικού συμφέροντος της προστασίας του δικαιώματος ιδιοκτησίας, δεν εφαρμόζεται στην προκείμενη περίπτωση, καθότι ο Νομοθέτης, στην αιτιολογική του έκθεση επικαλείται λόγους εκσυγχρονισμού του συστήματος συντάξεων, αλλά δεν επικαλείται λόγους δημοσίου συμφέροντος ή δημόσιας ωφέλειας, για να δικαιολογήσει τον περιορισμό των συνταγματικών δικαιωμάτων των αιτητών. Επιπρόσθετα η ανάγκη εκσυγχρονισμού του συστήματος συντάξεων (ύπαρξη και φύση) δεν αιτιολογείται επαρκώς στο νόμο (προοίμιο) ή την αιτιολογική έκθεση.

Η Συνθήκη της Λισαβώνας συνιστά Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Κεκτημένο και έδωσε δεσμευτικό χαρακτήρα στο Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (ο Χάρτης). Ανατρέξαμε λοιπόν στο Χάρτη και συγκεκριμένα στο Άρθρο 17, το οποίο προστατεύει το δικαίωμα της περιουσίας. Το δικαίωμα της περιουσίας, σύμφωνα με το Άρθρο 17, δεν μπορεί να περιοριστεί, εκτός για σκοπούς δημοσίου συμφέροντος, στις περιπτώσεις και υπό τους όρους που προνοούνται σε νόμο, υπό την προϋπόθεση ότι δίκαιη αποζημίωση καταβάλλεται, σε εύθετο χρόνο, για την απώλεια. Στην προκείμενη περίπτωση παρατηρούμε ότι ούτε στο νόμο γίνεται πρόνοια για δίκαιη αποζημίωση για την απώλεια την οποίαν υφίστανται οι αιτητές, αλλά ούτε και οποιαδήποτε διευθέτηση έγινε για καταβολή, σ' αυτούς, δίκαιης αποζημίωσης, σε εύθετο χρόνο. Κατά συνέπεια ούτε το Άρθρο 17 του Χάρτη μπορεί να καταστήσει την εξεταζόμενη πρόνοια, έγκυρη, ως συνάδουσα με το Κοινοτικό Κεκτημένο.

Με τα προαναφερόμενα υπόψιν κρίνουμε ότι το άρθρο 3(β) του Νόμου καταστρατηγεί το Άρθρο 23 του Συντάγματος και επομένως είναι αντισυνταγματικό, επειδή με αυτό τίθεται, δια νόμου, ανεπίτρεπτος (δηλαδή μή προβλεπόμενος)

περιορισμός σε περιουσιακό ή ιδιοκτησιακό δικαίωμα των αιτητών και συγκεκριμένα το συμβατικό, κекτημένο και αποκρυσταλλωμένο δικαίωμα τους στη σύνταξη, το οποίο πηγάζει από συμπλήρωση υπηρεσίας σε συντάξιμη θέση. Ο περιορισμός που τέθηκε στο άρθρο 3(β) του Νόμου δεν είναι απαραίτητος, ούτε και δικαιολογείται, με βάση τους σκοπούς που ρητά προνοούνται στο Άρθρο 23.3 του Συντάγματος.»

Διαπιστώνω κατά πρώτον ότι ούτε η Αιτιολογική Έκθεση ούτε το Προοίμιο του Νόμου αποκαλύπτουν κάποιον από τους επιτρεπτούς στο άρθρο 23.3 του Συντάγματος περιορισμούς του δικαιώματος της ιδιοκτησίας. Σύμφωνα με το προοίμιο του Νόμου, κρίθηκε αναγκαία η αποκοπή μεταξύ άλλων των συντάξεων των αιτητών, για να περιοριστούν οι δαπάνες του δημόσιου τομέα «προς αποφυγή περαιτέρω επιδείνωσης της δημοσιονομικής κατάστασης».

Δεν έχω αμφιβολία ότι ο σκοπός της αποφυγής της περαιτέρω επιδείνωσης της δημοσιονομικής κατάστασης του κράτους αποτελεί σκοπό δημόσιας ωφέλειας και ή δημοσίου συμφέροντος. Για ένα τέτοιο σκοπό επιτρέπεται περιορισμός στο δικαίωμα της περιουσίας, στο Άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, όπως έχει αποφασιστεί από το ΕΔΔΑ (**Κουφάκη κατά Ελλάδος, προσφυγές 57665/12 και 57657/12, ημερομηνίας 31/8/2012**). Εφόσον όμως το δικαίωμα στην σύνταξη, που αποκρυσταλλώθηκε λόγω συμπλήρωσης υπηρεσίας σε συντάξιμη θέση, αποτελεί σύμφωνα με την δεσμευτική νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου, απόφαση **Κουτσελίνη** (ανωτέρω) περιουσία ενταγμένη στην προστασία όχι μόνο του Άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ αλλά και του άρθρου 23 του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας, στο δικαίωμα αυτό θα παραχωρηθεί η υψηλότερη προστασία του άρθρου 23 του Συντάγματος. Όπως αναφέρεται στις δύο αποφάσεις της Πλήρους Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου **Χαραλάμπους** και **Κουτσελίνη** (ανωτέρω) το άρθρο 23 του Κυπριακού Συντάγματος παρέχει μεγαλύτερη προστασία στο δικαίωμα της περιουσίας, αφού στους λόγους για τους οποίους δυνατόν να επιτραπούν περιορισμοί δεν είναι οι γενικοί λόγοι δημοσίου συμφέροντος ή δημόσιας ωφέλειας, τόσο μάλιστα γενικοί στους οποίους να μπορούσαν εκάστοτε να εντάσσονται κατ' ερμηνεία ειδικότεροι λόγοι, όπως η εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών, η περιστολή των κρατικών δαπανών, η διάσωση της οικονομίας και άλλοι. Όπως όμως αναλύεται εκτενώς στην απόφαση της Πλήρους Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου **Κουτσελίνη** (ανωτέρω), στο άρθρο 23.3 δεν περιλαμβάνονται στους επιτρεπτούς περιορισμούς ούτε οι δημοσιονομικοί

λόγοι ούτε λόγοι εξυγίανσης των δημόσιων οικονομικών, ούτε εξορθολογισμού των συντάξεων, αλλά ούτε και οι γενικοί λόγοι του δημοσίου συμφέροντος ή της δημόσιας ωφέλειας δεν προβλέπονται ως λόγοι που επιτρέπουν τους περιορισμούς στο δικαίωμα της ιδιοκτησίας. Οι περιορισμοί στο δικαίωμα ιδιοκτησίας δυνάμει του άρθρου 23.3 του Συντάγματος που είναι οι μόνοι περιορισμοί που επιτρέπει το Σύνταγμα (άρθρο 23.2 του Συντάγματος) είναι επιτρεπτοί μόνον προς το συμφέρον (α) της δημοσίας ασφαλείας (β) της δημοσίας υγείας (γ) των δημοσίων ηθών (δ) της πολεοδομίας (ε) της αναπτύξεως και χρησιμοποίησεως της ιδιοκτησίας προς προαγωγή της δημοσίας ωφελείας ή προς προστασία των δικαιωμάτων τρίτων.

Το γεγονός ότι το Άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου, (διαφορετικά απ' ό τι το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας) επιτρέπει περιορισμούς του δικαιώματος για λόγους δημοσίου συμφέροντος ή δημοσίας ωφέλειας, δεν καθιστά αυτόματα και τους επίδικους περιορισμούς επιτρεπτούς κατά το Σύνταγμα στην αναζήτηση κατά πόσο παραβιάζεται το άρθρο 23 του Συντάγματος. Μία τέτοια ερμηνευτική προσέγγιση είναι λανθασμένη και δεν επιτρέπεται δυνάμει και του **Άρθρου 53 της ΕΣΔΑ**, το οποίο προβλέπει ως ακολούθως:

«Καμία διάταξη της Σύμβασης δεν μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο που να περιορίζει ή να αναιρεί τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες τα οποία τυχόν αναγνωρίζονται από τους νόμους οιουδήποτε των συμβαλλόμενων μερών ή από κάθε άλλη Σύμβαση, την οποία αυτά έχουν υπογράψει.»

Στο σύγγραμμα της καθηγήτριας **Τζούλιας Ηλιοπούλου- Στράγγα «Γενική Θεωρία Θεμελιωδών Δικαιωμάτων»** σελίδες 279-280, γίνεται ανάλυση του άρθρου 53 της ΕΣΔΑ που εξασφαλίζει την εφαρμογή της ευνοϊκότερης διάταξης του εθνικού δικαίου από αυτήν της ΕΣΔΑ και σημειώνεται πως κατά συνέπεια δεν είναι δυνατόν να γίνει επίκληση δικαιώματος ή ελευθερίας της ΕΣΔΑ για να περιοριστεί ή να αναιρεθεί θεμελιώδες δικαίωμα που αναγνωρίζεται ήδη από την εθνική νομοθεσία συμβαλλόμενου κράτους, ειδικότερα στους συνταγματικούς του κανόνες. Παραθέτω ένα εκτενές απόσπασμα, με τις υπογραμμίσεις να έχουν προστεθεί:

«δ. Η κατοχύρωση του εκτός της ΕΣΔΑ (επιτευχθέντος) επιπέδου προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων - Προστασία του «κεκτημένου»;

Το άρθρο 53 της ΕΣΔΑ, το οποίο επιγράφεται «Προστασία των αναγνωρισμένων δικαιωμάτων του ανθρώπου», ορίζοντας ότι καμία διάταξη της Σύμβασης δεν μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο που να περιορίζει ή να αναιρεί τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες τα οποία τυχόν αναγνωρίζονται από τους νόμους οιοδήποτε των συμβαλλόμενων μερών ή από κάθε άλλη Σύμβαση, την οποία αυτά έχουν υπογράψει, αφενός μεν λαμβάνει υπ' όψιν το γεγονός ότι ενδέχεται το Σύνταγμα ή η νομοθεσία κάποιου συμβαλλόμενου Κράτους ή κάποια διεθνής σύμβαση που το δεσμεύει να περιέχει ευνοϊκότερες ρυθμίσεις, αφετέρου δε αποσκοπεί στο να εξασφαλίσει το ήδη εκτός της ΕΣΔΑ ενδεχομένως επιτευχθέν επίπεδο προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνει η ΕΣΔΑ.

Κατά συνέπεια, δεν είναι δυνατόν να γίνει επίκληση δικαιώματος ή ελευθερίας της ΕΣΔΑ για να περιορισθεί ή να αναιρεθεί θεμελιώδες δικαίωμα που αναγνωρίζεται ήδη από την εθνική νομοθεσία οποιουδήποτε συμβαλλόμενου Κράτους ή από άλλη διεθνή σύμβαση την οποία τα συμβαλλόμενα στην ΕΣΔΑ Κράτη έχουν υπογράψει. Στην έννοια των (εθνικών) νόμων περιλαμβάνονται οι εθνικοί κανόνες δικαίου ανεξαρτήτως ιεραρχίας. Συνήθως πρόκειται για συνταγματικούς κανόνες, χωρίς να αποκλείονται πάντως οι κοινοί νόμοι. Περαιτέρω, στην έννοια της «οποιαδήποτε άλλης Σύμβασης» εντάσσονται διεθνείς συμβάσεις που δεσμεύουν το συμβαλλόμενο Κράτος, μεταξύ δε αυτών συγκαταλέγονται και οι Συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατά συνέπεια, ενδεχομένως υπάρχουσες ευνοϊκότερες διατάξεις του ενωσιακού δικαίου δεν επηρεάζονται από την ΕΣΔΑ.

Με το άρθρο 53 γίνεται σαφές ότι η ΕΣΔΑ κατοχυρώνει ένα **ελάχιστο επίπεδο προστασίας** των δικαιωμάτων και ελευθεριών που περιέχει, αφήνοντας περιθώριο στα συμβαλλόμενα Κράτη να παράσχουν ευρύτερη προστασία. Υποστηρίζεται, πάντως, σχετικά ότι **την ευνοϊκότερη εθνική ρύθμιση μπορεί να επικαλεσθεί ο προσφεύγων μόνον ενώπιον του εθνικού δικαστή, και όχι ενώπιον του ΕΔΔΑ⁷⁰⁴.**»

Βάσει του άρθρου 53 της ΕΣΔΑ αλλά επίσης και του άρθρου 53 του **Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης** που έχει αντίστοιχο περιεχόμενο, το παραθέτω,

Άρθρο 53

«Καμία διάταξη του παρόντος Χάρτη δεν πρέπει να ερμηνεύεται ως περιορίζουσα ή θίγουσα τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες που αναγνωρίζονται στα αντίστοιχα πεδία εφαρμογής από το δίκαιο της Ένωσης, το διεθνές δίκαιο καθώς και από τις διεθνείς συμβάσεις, στις οποίες είναι μέλη η Ένωση, ή όλα τα κράτη μέλη, και ιδίως από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του

Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, καθώς και από τα Συντάγματα των κρατών μελών»,

συνάγεται ότι ούτε το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, ούτε το άρθρο 17 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων μπορούν να αντικαταστήσουν την προστασία του άρθρου 23 του Συντάγματος, εις βάρος των αιτητών που το επικαλούνται.

Η κα Συμεωνίδου κάλεσε το Δικαστήριο να υιοθετήσει την εισήγησή της πως οι αποκοπές δεν ήταν μεγάλες και ως εκ τούτου, όπως και στην **Χαραλάμπους** (ανωτέρω) ο περιορισμός θα πρέπει να κριθεί επουσιώδης.

Έχω εξηγήσει ανωτέρω πως στην απόφαση **Κουτσελίνη** (ανωτέρω) αποφασίστηκε πως ακόμα και ο περιορισμός περιουσιακού δικαιώματος είναι επιτρεπτός μόνο ως ορίζει το Σύνταγμα και στην έκταση που ορίζει: «περιορισμούς απολύτως απαραίτητους προς το συμφέρον της δημόσιας ασφάλειας ή...».

Η έννοια της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 23 του Συντάγματος δυνάμει της οποίας προβλέπεται αποζημίωση για πρόκληση ουσιώδους μείωσης της οικονομικής αξίας της ιδιοκτησίας δεν ερμηνεύεται κατά την άποψή μου πως επιτρέπει επουσιώδη μείωση της αξίας που προκλήθηκε από περιορισμούς που δεν εντάσσονται στους επιτρεπόμενους της πρώτης παραγράφου του άρθρου 23.3. Τούτο συνάγεται ξεκάθαρα από όλο το κείμενο των παραγράφων 2 και 3 του άρθρου 23 αλλά και την φράση «Δια πάντα τοιούτον όρον, δέσμευσιν, ή περιορισμόν....» αναφερόμενο στους επιτρεπόμενους, δυνάμει της παραγράφου 3 του άρθρου 23, περιορισμούς.

Περαιτέρω αξίζει να σχολιάσω πως ακόμα κι αν προβλεπόταν το επιτρεπτό του επουσιώδους περιορισμού ανεξαρτήτως του σκοπού που επιδιώκει να εξυπηρετήσει, στην απόφαση **Χαραλάμπους** (ανωτέρω) επίδικο ζήτημα ήταν η αποκοπή από τις απολαβές των δημόσιων υπαλλήλων έκτακτης εισφοράς (παρόλο που ο σχετικός εκεί νόμος (Ν.112(Ι)/2011) προέβλεπε και αποκοπές έκτακτης εισφοράς και στις συντάξεις). Η αποκοπή αυτή συνέχισε να ισχύει στις συντάξεις των εδώ αιτητών μέχρι το έτος 2016. Άρα κατά τον ουσιώδη χρόνο θέσης του επίδικου εδώ Νόμου (Ν.168(Ι)/2012) σε ισχύ, πέραν της έναρξης αποκοπής από τη σύνταξη δυνάμει του τελευταίου νόμου, αποκόπτετο παράλληλα και η έκτακτη εισφορά, η οποία στα ενημερωτικά δελτία

συντάξεων αναφέρεται ως «Εισφορά». Δεν θα προβώ σε άλλη ανάλυση επί τούτου διότι έχω ήδη καταλήξει πως ο περιορισμός θα πρέπει να είναι επιτρεπτός για να προχωρήσει το Δικαστήριο να κρίνει αν είναι ουσιώδης ή επουσιώδης, ώστε να απαιτείται ή όχι αντίστοιχα η καταβολή αποζημίωσης. Να σχολιάσω μόνο ότι στην **Χαραλάμπους** κρίθηκε επουσιώδης ο περιορισμός της έκτασης εισφοράς,, ο οποίος όμως τώρα επαυξήθηκε κατά πολλαπλάσια ποσοστά πέραν του περιορισμού που επέφερε στη σύνταξη η επιβολή της έκτακτης εισφοράς.

Καταλήγω πως το άρθρο 3 του περί της Μείωσης των Απολαβών και των Συντάξεων των Αξιωματούχων, Εργοδοτούμενων και Συνταξιούχων της Κρατικής Υπηρεσίας και του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα Νόμου του 2012 (Ν.168(Ι)/2012, όπως τροποποιήθηκε στο μέτρο που περιορίζει το αποκρυσταλλωμένο δικαίωμα στην σύνταξη των αιτητών κατά παράβαση των προνοιών του άρθρου 23 του Συντάγματος είναι αντισυνταγματικό. Επ' αυτού βασίστηκαν οι επίδικες διοικητικές πράξεις και ως εκ τούτου οδηγούνται για τον λόγο αυτό σε ακυρότητα.

Δεν θα προχωρήσω να εξετάσω άλλους λόγους ακυρότητας, αφού για τον λόγο που έχω αναφέρει όλες οι προσφυγές επιτυγχάνουν.»

Ενόψει του ότι ισχύουν τα ίδια σε σχέση με την εφαρμογή του Νόμου στην επαγγελματική σύνταξη του αιτητή, θεωρώ πως πληρούνται οι προϋποθέσεις που τέθηκαν με την απόφαση της Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου, [REDACTED] (ανωτέρω), όπως εκτενώς αναλύθηκαν στο απόσπασμα από την απόφαση του παρόντος Δικαστηρίου, [REDACTED] **και Άλλοι** (ανωτέρω), την οποία υιοθετώ. Ως εκ τούτου, της κρίσης δηλαδή περί την αντισυνταγματικότητα του άρθρου 3 του επίδικου Νόμου, το οποίο κρίθηκε ότι παραβιάζει το άρθρο 23 του Συντάγματος, ως ανωτέρω, η επίδικη στην προσφυγή απόφαση, που αφορά την αποκοπή από την μηνιαία σύνταξη του αιτητή του μηνός Φεβρουαρίου 2017, πάσχει ακυρότητας. Για τις αποφάσεις που αφορούν τους μήνες πριν τον Φεβρουάριο του 2017, έχω ήδη κρίνει την προσφυγή εκπρόθεσμη για λόγους που αφορούν σε παράλειψη του αιτητή να επικαλεστεί και γι' αυτές την εντός του διαστήματος της προθεσμίας των 75 ημερών επέλευση για πρώτη φορά της πλήρους γνώσης για κάθε μία μηνιαία αποκοπή τον Φεβρουάριο του 2017. Για την εμβέλεια και/ή τις συνέπειες της

κρίσης περί αντισυνταγματικότητας νόμου, για πράξεις που δεν έχουν προσβληθεί εμπροθέσμως, σχετική είναι η απόφαση του παρόντος Δικαστηρίου στην υπόθεση [REDACTED] και Άλλοι ν. Δημοκρατίας, Υποθ. Αρ. 99/2015 και άλλες, ημερομηνίας 28/6/2019 η οποία αφορούσε τις συνέπειες από τελεσίδικη απόφαση της Πλήρους Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

Για όλους τους πιο πάνω λόγους, η προσφυγή επιτυγχάνει μερικώς, δηλαδή σε σχέση με την αποκοπή του ποσού των €420.26 από την σύνταξη του αιτητή, του μηνός Φεβρουαρίου 2017 μόνον, και όχι για το παρελθόν, με €1300 έξοδα, πλέον ΦΠΑ αν υπάρχει, υπέρ του αιτητή και εναντίον των καθ' ων η αίτηση. Η εν λόγω επίδικη απόφαση ακυρώνεται, βάσει του άρθρου 146.4 του Συντάγματος.

Μ. Καλλιγέρου, ΠΔΔ